

Funktion UTBF Registrator

Från: Funktion FUNKTION RVK REVISION
Skickat: den 11 december 2014 11:05
Till: Funktion UTBF Registrator
Kopia: Lena Holmdahl; Maria Lindgren Persson; Maria Lövgren; Stefan Rydberg; Thomas Bonell
Ämne: Missiv för yttrande över projektrapport nr 12/2014, Kränkande behandling i skolan
Bifogade filer: Missiv_projektrapport_nr12_2014.pdf; Rapport Kränkande behandling i skolan nr 12 2014.pdf

Revisorsgrupp 1 har tisdagen den 9 dec 2014 beslutat att överlämna projektrapport nr 12/2014, "**Kränkande behandling i skolan**" till följande nämnd för yttrande:

Utbildningsnämnden

Yttrandet ska ha inkommit i enlighet med bifogat missiv till revisorsgrupp 1 senast den 6 mars 2015.

Rapporten bifogas denna e – post och publicerades på webben www.stockholm.se/revision idag 11 dec 2014 kl. 11:00.

Med vänlig hälsning

Yeliz Göker
STADSREVISIONEN/Revisionskontoret

☎ Direkt: +46 (0) 8- 508 29 419

☎ Växel : +46 (0) 8- 508 29 000

✉ E-post: yeliz.goker@stockholm.se

Webbsida: stockholm.se/revision

STOCKHOLMS STAD
UTBILDNINGSNÄMNDEN

2014 -12- 11

Dnr.....

1.6.1-10228/2014

Stockholms
stad

Till
Utbildningsnämnden

Kränkande behandling i skolan

Revisorsgrupp 1 har den 9 december månad 2014 behandlat bifogad revisionsrapport (nr 12/2014).

Stadsrevisionen har vid flera tillfällen genomfört granskningar gällande kränkande behandling i skolan. Granskningarna visade på vissa brister. Även Skolinspektionen framhåller brister i den sammanfattande bedömningen för staden år 2013. Bl.a. har brister påtalats vad gäller skolornas plan mot kränkande behandling och i rutinerna för hur kränkningar ska anmälas till rektorn och vidare till huvudmannen. Genomförd granskning visar att bristerna kvarstår. Dessutom saknar nämnden rutiner och metoder för att upptäcka och förebygga nätkränkningar.

Vi hänvisar i övrigt till rapporten och överlämnar den till utbildningsnämnden för yttrande. Yttrandet ska ha inkommit till Revisorsgrupp 1 senast den 6 mars 2015.

På revisorernas vägnar

Bengt Akalla
Ordförande
Stefan Rydberg
Sekreterare

Stockholms
stad

Kränkande behandling i skolan

Nr 12, 2014

Projektrapport från Stadsrevisionen

Dnr 3.1.3-133/2014

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivs i nämnder och bolagsstyrelser. Stadsrevisionen i Stockholm granskar nämnders och styrelserns ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I ”årsrapporter” för nämnder och ”granskningspromemorior” för styrelser sammanfattar Stadsrevisionen det gångna årets synpunkter på verksamheten. Fördjupade granskningar som sker under året kan också publiceras som projektrapporter.

Publikationerna finns på Stadsrevisionens hemsida. De kan också beställas från revisionskontoret.

Till
Utbildningsnämnden

Kränkande behandling i skolan

Revisorsgrupp 1 har den 9 december månad 2014 behandlat bifogad revisionsrapport (nr 12/2014).

Stadsrevisionen har vid flera tillfällen genomfört granskningar gällande kränkande behandling i skolan. Granskningarna visade på vissa brister. Även Skolinspektionen framhåller brister i den sammanfattande bedömningen för staden år 2013. Bl.a. har brister påtalats vad gäller skolornas plan mot kränkande behandling och i rutinerna för hur kränkningar ska anmälas till rektorn och vidare till huvudmannen. Genomförd granskning visar att bristerna kvarstår. Dessutom saknar nämnden rutiner och metoder för att upptäcka och förebygga nätkränkningar.

Vi hänvisar i övrigt till rapporten och överlämnar den till utbildningsnämnden för yttrande. Yttrandet ska ha inkommit till Revisorsgrupp 1 senast den 6 mars 2015.

På revisorernas vägnar

Bengt Akalla
Ordförande

Stefan Rydberg
Sekreterare

Sammanfattning

Revisionskontoret har granskat kränkande behandling utifrån skolagens krav och stadens mål. Granskningen har avgränsats till utbildningsnämnden och fyra gymnasieskolor. Inom gymnasieskolorna har intervjuer genomförts med elever, lärare, elevhälsopersonal och rektorer. Berörda inom utbildningsnämnden har också intervjuats.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om utbildningsnämnden har ändamålsenliga rutiner för att upptäcka, åtgärda och förebygga kränkningar. Den sammanfattande bedömningen är att samtliga granskade skolor inte har tillräckliga rutiner för det upptäckande och förebyggande arbetet. I detta behöver också eleverna involveras. Samtliga skolor har dock rutiner för att åtgärda kränkningar.

Skolorna bör i större utsträckning utvärdera föregående års plan mot kränkande behandling och tydligare redovisa hur föregående års aktiviteter genomförts i planerna. Granskningen har även visat att personalen i de granskade skolorna är i behov av utbildning vad gäller att upptäcka, åtgärda och förebygga nätkränkningar. Vidare bedöms att nämndens anmälnings- och uppföljningsrutin vad gäller kränkande behandling bör utvecklas.

I stadens budget 2014 framgår att Stockholms skolor ska ha konkreta handlingsplaner mot mobbning och kränkande behandling. Extra uppmärksamhet ska ägnas åt att upptäcka och motverka nät-mobbning. Granskningen har visat att flera skolor behöver utveckla rutiner för att upptäcka och förebygga kränkande behandling. Samtliga skolor saknar rutiner för att upptäcka och förebygga nätkränkningar. I skollagen framgår bl.a. att lärare eller annan personal ska anmäla kränkningar till rektorn som i sin tur ska anmäla kränkningarna till huvudmannen. Granskningen har visat att nämnden saknar tillräckliga rutiner för anmälan.

Nämnden rekommenderas att säkerställa att samtliga skolor arbetar målinriktat och att det finns rutiner för att upptäcka och förebygga kränkande behandling, inklusive nätkränkningar. Dessutom bör nämnden försäkra sig om att det i samtliga skolor finns rutiner för att elever får större inflytande i arbetet mot kränkande behandling. Nämnden bör även försäkra sig om att anmälningsrutinen vad gäller kränkande behandling efterlevs och att rutiner finns för central uppföljning och analys.

Innehåll

Innehåll

Inledning	1
Bakgrund	1
Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	1
Revisionskriterier	2
Metod och urval	2
Lagar, mål och riktlinjer	3
Skollagen och Skolverkets allmänna råd om kränkande behandling	3
Stadens mål och riktlinjer om kränkande behandling	4
Granskningens resultat	6
lakttagelser	6
Gymnasieskolorna	6
<i>Skolornas plan mot kränkande behandling</i>	6
<i>Elevinflytande vad gäller arbetet mot kränkande behandling</i>	7
<i>Skolornas upptäckande och förebyggande arbetet mot kränkande behandling</i>	8
<i>Skolornas rutiner för anmälningar och åtgärdande arbete vad gäller kränkande behandling</i>	9
<i>Utbildning till personalen rörande kränkande behandling</i>	10
Gymnasieavdelningen	10
<i>Gymnasiechefer</i>	12
Incidentrapporteringsystemet och riktlinjer vid distribution av bärbar dator	12
<i>Stadens incidentrapporteringsystem 1:1-satsningen</i>	13
Analys, slutsatser och bedömning	14
Planen mot kränkande behandling	14
Det upptäckande, åtgärdande och förebyggande arbetet	14
Elevinflytande	14
Personalens utbildning	15
Anmälnings- och uppföljningsrutiner	15
Sammanfattande bedömning och rekommendationer	16
Bilaga	18
Definitioner – diskriminering, trakasserier och kränkande behandling	18

Inledning

Bakgrund

Revisionskontoret har vid ett flertal tillfällen, senast år 2005, granskat grund- och gymnasieskolans arbete för att motverka mobbning och andra former av kränkande behandling. År 2011 genomfördes en uppföljande granskning. Uppföljningen visade bl.a. att den övergripande uppföljningen av skolornas arbete mot kränkande behandling bör utvecklas. Sedan dess har förekomsten av nätkränkningar blivit alltmer vanligare. Stadens skolor står därmed inför nya utmaningar.

I Skolinspektionens sammanfattande bedömning från 2013 gällande gymnasieskolan framgår bl.a. att kränkningar förekommit, att brister påtalats vad gäller skolornas plan mot kränkande behandling och brister konstaterats i rutinerna för hur kränkningar ska anmälas till rektorn. Vidare upplevs rutinerna för hur rektorn ska rapportera kränkningarna till huvudmannen som otydliga.

Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Syftet med granskningen är att bedöma om utbildningsnämnden har ändamålsenliga rutiner för att upptäcka, åtgärda och förebygga kränkningar.

Revisionsfrågor:

- Har skolorna planer och rutiner i enlighet med skollagens krav avseende kränkande behandling?
- Har skolorna arbetssätt för att upptäcka, åtgärda och förebygga kränkande behandling, inklusive nätkränkningar?
- Har skolorna rutiner för att tillvarata elevers åsikter och involvera dem i arbetet mot kränkande behandling?
- Får personalen utbildning gällande kränkande behandling, inklusive nätkränkningar?
- Har utbildningsnämnden ändamålsenliga rutiner för uppföljning, analys och åtgärder gällande kränkande behandling?

Granskningen avgränsas till utbildningsnämnden och gymnasieskolan.

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser, slutsatser och bedömningar.

- Skollagen - 6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling
- Skollagen - 4 kap. Kvalitet och inflytande
- Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling - Skolverkets allmänna råd
- Stadens skolprogram KF 2013 - Normer och värden
- Stadens budget 2014, utbildningsnämnden
- Trygghet och studiero - Riktlinjer för arbetet i Stockholms skolor, utbildningsnämnden

Metod och urval

Inledningsvis har granskningen inletts med en kartläggning av hur stadens arbete mot kränkande behandling är uppbyggd i enlighet med skollagen och stadens målsättning. I samband med det har också fakta, statistik, m.m. tagits fram för att belysa området.

Granskningen har genomförts genom dokumentgranskning samt intervjuer med medarbetare och gymnasiechefer inom gymnasieavdelningen inom utbildningsförvaltningen. Vidare har intervjuer genomförts med elevgrupper, lärare, elevhälsoteam och rektorer för berörda program vid gymnasieskolorna. Totalt har 20 intervjuer genomförts. Samtliga intervjuade har givits möjlighet att faktagranska intervjuanteckningarna.

Granskningen har berört Stockholms Hotell- och restaurangskola, ESS-gymnasiet, Enskede Gårds gymnasium och Bromma gymnasium. Vid valet av gymnasieskolorna har en variation vad gäller program eftersträvat.

Granskningen har genomförts av projektledaren Tomasz Czarnik och Maria Assarsson.

Lagar, mål och riktlinjer

Skollagen och Skolverkets allmänna råd om kränkande behandling

Skollagens 6 kapitel behandlar åtgärder mot kränkande behandling. Av lagen framgår att huvudmannen ska se till:

- Att det i varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. (6 §)
- Att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling. (7 §)
- Att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. (8 §)
- Att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. (10 §)

Utbildningsnämnden har delegerat ovanstående huvudmannansvar till rektorerna.

I övrigt ska en lärare eller annan personal anmäla kränkningar till rektorn som i sin tur ska anmäla kränkningarna till huvudmannen (10 §).

Enligt Skollagen är definitionen av en kränkning när en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten. Vad gäller begreppet ”i samband med” framgår av förarbetena att personalen ska ingripa mot kränkningar som har nära samband med vad som förekommit i verksamheten.¹

I Skollagens 4 kapitel 9 § framgår att elever ska ges inflytande över utbildningen. De ska fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

¹ Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling - Skolverkets allmänna råd

Skolverkets allmänna råd är rekommendationer om hur personal och huvudmän kan eller bör handla för att uppfylla kraven i bestämmelserna i Skollagen.² Exempelvis framgår att det främjande arbetet handlar om att stärka de positiva förutsättningarna för lika-behandling i verksamheten och behöver inte utgå från identifierade problem i verksamheten. Det förebyggande arbetet tar sikte på att minimera risken för kränkningar och utgår från identifierade riskfaktorer. Både det främjande och det förebyggande arbetet ska anpassas till elevernas ålder och till den aktuella verksamheten.

Skolverkets definition av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling är bilagd och återfinns i slutet av denna granskningsrapport.

Stadens mål och riktlinjer om kränkande behandling

En större del av stadens mål och riktlinjer berör lagstiftningen i skollagen beträffande kränkande behandling. Dock uttrycks det i riktlinjerna och målen även andra ambitioner och målbilder som skolorna bör eftersträva i arbetet rörande kränkande behandling.

I *stadens budget 2014* framgår att arbetet mot mobbning ska baseras på dokumenterade effektiva metoder. Vidare ska Stockholms skolor ha konkreta handlingsplaner mot mobbning och kränkande behandling. Dessutom ska lärare få fortbildning och handledning i hur mobbning kan upptäckas, förebyggas och åtgärdas. Extra uppmärksamhet ska ägnas åt att upptäcka och motverka nätmobbning.

Stockholm stad har antagit ett *skolprogram* för 2013. Skolprogrammet, tillsammans med de nationella styrdokument, visar Stockholms stads ambition och lyfter fram specifika målbilder och utvecklingsområden för att utveckla skolans verksamhet i syfte att alla elever når målen.

I programmet framgår att arbetet mot mobbning och kränkande behandling ska vara evidensbaserat och resultatriktat. Skolans arbete för trygghet och studiero ska även ta upp nätmobbning och trakasserier på nätet. Det är viktigt att detta sker i samarbete med elever och föräldrar. Sexuella trakasserier kan aldrig accepteras. Polisanmälan ska alltid övervägas vid misstanke om brottslig handling i eller i anknytning till skolan.

² Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling - Skolverkets allmänna råd

I nämndens *verksamhetsplan* för 2014 framgår att det ska finnas tydliga och kända rutiner på skolan för hur man ska hantera olika situationer, exempelvis olika former av kränkningar. Samtliga skolor ska ha ett systematiskt arbete och tillräckliga kunskaper för att förebygga och hantera diskriminering, nätmobbning, trakasserier och kränkande behandling. Tydliga planer mot kränkande behandling ska finnas. Vidare framgår att förvaltningen ska erbjuda kontinuerligt stöd till skolorna i detta arbete.

Nämnden har antagit *riktlinjer* för arbetet i Stockholms skolor vilka återfinns i skriften *Trygghet och studiero*. Syftet med riktlinjerna är att konkritisera ansvar och befogenheter på olika nivåer inom Stockholms stad samt att vara ett stöd i skolornas arbete när olika situationer uppstår och för de planer och rutiner skolorna ska ha.

Av skriften framgår att alla i skolan måste involveras såsom skolledning, lärare, elevhälsans personal och annan personal på skolan, elever och vårdnadshavare för att uppnå ett effektivt och långsiktigt arbete mot kränkande behandling. Nolltolerans mot kränkande behandling ska råda i stadens skolor och skolorna ska arbeta aktivt och dagligen mot diskriminering, trakasserier och mobbning. Vårdnadshavare till utsatta och utsättare ska alltid kontaktas. Rutiner måste finnas på skolan för att leva upp till skyldigheten att utreda omständigheterna och vidta de åtgärder som behövs.

Granskningens resultat

Iakttagelser

Gymnasieskolorna

Skolornas plan mot kränkande behandling

Varje år ska skolan upprätta en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Samtliga skolor som ingår i granskningen har en plan mot kränkande behandling. Vid granskningstillfället hade ESS-gymnasiet en plan som var giltig t.o.m. 2014-06-18, Stockholms Hotell- och restaurangskola hade en plan som var daterad 2013-01-31 och Bromma gymnasium hade en plan som var giltig t.o.m. 2014-08-31. Enskede Gårds gymnasiums plan var aktuell.

I samband med granskningen har revisionskontoret erhållit ett utkast för en ny plan från Stockholms Hotell- och restaurangskola. ESS-gymnasiet och Bromma gymnasium har inkommit med planer från föregående läsår. Enligt uppgift pågår för närvarande ett arbete med att revidera planerna och ta ett beslut om nya i dessa skolor.

Gemensamt för samtliga skolor är att planerna saknar en tydlig redogörelse för hur åtgärderna från föregående års plan har genomförts. Stockholms Hotell- och restaurangskolas plan mot kränkande behandling saknar en utvärdering av föregående års plan. Vad gäller ESS-gymnasiet och Bromma gymnasiet finns en utvärdering redovisad från den föregående planen. Dock saknas en tydlig redogörelse för hur åtgärderna från föregående års plan genomförts. Enskede Gårds gymnasium redovisar föregående års aktiviteter. Skolan beskriver i sin plan att de genomfört de flesta aktiviteter från föregående års plan, men det är otydligt vilka aktiviteter som inte genomförts.

Samtliga intervjuade i Enskede Gårds gymnasium uppger att planen mot kränkande behandling är förankrad i skolan, bland såväl personal som elever. Här har också skolan tagit fram en populärversion, på lätt svenska, av planen för att dela ut till elever och vårdnadshavare. På planens framsida finns också foton på representanter i lika-behandlingsgruppen. I övriga skolor framkommer att planen inte är lika väl förankrad bland personal och elever.

Samtliga skolor redovisar i planen en översikt och redogörelse för vilka åtgärder som avses påbörjas eller genomföras under det kom-

mande året för att förebygga och förhindra kränkande behandling av eleverna. ESS-gymnasiet och Bromma gymnasium redovisar åtgärderna mer tydligt och detaljerat än Enskede Gårds gymnasium och Stockholms Hotell- och restaurangskola. Exempelvis framgår vilka typer av kränkningar som åtgärden ämnar förebygga, vad målet är med åtgärden och hur den ska följas upp.

Förekomsten av förebyggande åtgärder mot nätkränkningar i skolornas plan mot kränkande behandling finns tydligt redovisat i ESS-gymnasiet. I planen redovisar exempelvis aktiviteterna ”Ungas liv på nätet” och ”Sociala medier”. I Stockholms Hotell- och restaurangskola och Enskede Gårds gymnasium finns begreppet nätkränkningar med som definition, men inga åtgärder förekommer i planerna. Bromma gymnasium tar inte upp nätkränkningar i sin plan.

Stockholms Hotell- och restaurangskola beskriver i sin plan att likabehandlingsgruppen inte lyckats engagera elever att delta i gruppen och det framgår inte i vilken utsträckning eleverna varit delaktiga i framtagandet av planen. Övriga skolor anger i planen att eleverna varit delaktiga i exempelvis en kartläggning och/eller utvärdering.

Elevinflytande vad gäller arbetet mot kränkande behandling

Eleverna ska ges inflytande över utbildningen och fortlöpande stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen och hållas informerade i frågor som rör dem.

Enskede Gårds gymnasium har väl fungerande rutiner för ett aktivt elevinflytande vad gäller kränkande behandling i allmänhet och i planen mot kränkande behandling i synnerhet. Exempelvis har eleverna själva kommit med förslaget att hjälpa till med att översätta populärversionen av planen mot kränkande behandling till de modersmål som är vanligast på skolan. Här får eleverna utbildning i likabehandling tillsammans med personalen och påverkar exempelvis aktiviteterna i planen mot kränkande behandling. Vidare finns en referensgrupp knuten likabehandlingsgruppen bestående av elevrepresentanter.

I resterande skolor inkluderas eleverna inte eller i begränsad utsträckning i arbetet mot kränkande behandling och i planen mot kränkande behandling. Dessa skolor har inte lika väl fungerande

rutiner för elevinflytande. I några skolor pågår ett utvecklingsarbete med ambitionen att öka elevinflytandet.

Skolornas upptäckande och förebyggande arbetet mot kränkande behandling

I samtliga skolor sker i någon form ett arbete för att motverka, förebygga och förhindra kränkande behandling av elever. Dock varierar det upptäckande och förebyggande arbetet vad gäller struktur, organisering och innehåll. Likaså varierar i vilken utsträckning skolorna arbetar målinriktat, systematiskt och dagligen med kränkande behandling.

Vad gäller nätkränkningar finns det inom någon skola inslag av ett upptäckande och förebyggande arbete som sker mot nätkränkningar. Samtliga skolor uppger att arbetet inte är organiserat och målinriktat samt att det upptäckande och förebyggande arbetet är ett utvecklingsområde vad gäller nätkränkningar.

En del i det upptäckande och förebyggande arbetet mot kränkningar i samtliga skolor är att mentorerna genomför någon form av elevuppföljning eller elevsamtal för att skapa goda relationer med eleverna och få en uppfattning om stämningen.

Ett annat sätt är att personalen rör sig bland eleverna för att upptäcka och förebygga kränkningar i samtliga skolor. I Stockholms Hotell- och restaurangskola och Enskede Gårds gymnasium sker arbetet organiserat. I Stockholms Hotell- och restaurangskola finns skolvårdar och i Enskede Gårds gymnasium finns rastvårdar som rör sig i områden i skolan där risken är stor att kränkningar förekommer. I ESS-gymnasiet har man haft rastvaktsschema och planerar att införa det igen. I Bromma gymnasium finns inga utsedda vårdar, men personalen rör sig inom skolan och det finns i och med det en närvaro av personal.

I Enskede Gårds gymnasium och ESS-gymnasiet har eleverna varit med och kartlagt otrygga platser. I Bromma gymnasium har en kartläggning nyligen skett och i Hotell- och restaurangsskolan har inte vid tidpunkten för intervjun någon kartläggning skett, men vårdarna rör sig enligt uppgift inom områden som de av erfarenhet vet är otrygga för eleverna.

Olika former av aktiviteter har enligt uppgift genomförts för att förhindra kränkande behandling. I Stockholms Hotell- och restaurangskola genomför skolvårdarna aktiviteter med eleverna för att skapa

goda relationer. Vidare diskuterar personalen med eleverna om vad som ligger till grund för elevernas svar i brukarenkäten. I Enskede Gårds gymnasium ska en elev- och personalgrupp genomgå en gemensam likabehandlingsutbildning. Dessutom äter personal och elever inom likabehandlingsgruppen lunch med varandra varannan tisdag för att stämma av läget. I skolan finns också en tjej- och killgrupp där eleverna får diskutera hur man b.l.a. ska behandla varandra på ett respektfullt sätt. I Bromma gymnasium finns funktionen Friends där elever och lärare finns representerade. Eleverna som ingår i Friends kan upptäcka kränkningar vilket informeras vidare till personal.

I ESS-gymnasiet har kuratorerna informerat om likabehandlingsarbetet på skolan och i Enskede Gårds gymnasium har representanter som ingår i likabehandlingsgruppen gått ut i klasserna och presenterat gruppen och dess funktion.

Skolornas rutiner för anmälningar och åtgärdande arbete vad gäller kränkande behandling

Skolornas interna rutiner för anmälningar skiljer sig åt mellan skolorna. Vanligast förekommande är exempelvis att elever och lärare anmäler kränkningar till kuratorn på skolan. I Enskede Gårds gymnasium, Stockholms Hotell- och restaurangskola och ESS-gymnasiet uppger personalen att rektorn får kännedom om samtliga kränkning som ägt rum. I Bromma gymnasium informeras inte rektorn vid samtliga kränkningar.

I Bromma gymnasium anmäler rektorerna vissa kränkningar till nämnden. Övriga skolor har inte anmält kränkningar till nämnden. Stockholms Hotell- och restaurangskola och Bromma gymnasium har vid något tillfälle informerat gymnasiechefen. ESS-gymnasiet har anmält allvarliga kränkningar i RISK, men skolan har inte anmält några kränkningar till förvaltningen även i de fall det inneburit att eleven blivit avstängd från skolan.

Enskede Gårds gymnasium har analyserat skolans samtliga kränkningar som inkommit under året. Statistiken visar antal kränkningar och vilken typ av kränkning som förekommit. Övriga skolor saknar samlad statistik vad gäller kränkningar som har skett inom skolan.

Samtliga skolor utreder, åtgärdar och följer upp kränkningar, inklusive nätkränkningar, som ägt rum enligt uppgift. Skolornas ambition med uppföljningen är att försäkra sig att kränkningarna upphört.

En anmälan om kränkande behandling inkommer vanligtvis till kuratorn inom Stockholms Hotell- och restaurangskola och Bromma gymnasium. I förekommande fall inkommer anmälan till rektorerna. I Enskede Gårds gymnasium inkommer alla anmälningar till likabehandlingsgruppen som rektorn ingår i. Vid allvarligare kränkningar kopplas rektorn in i utredningen vad gäller ESS-gymnasiet.

Vanligaste sättet att åtgärda kränkningar i samtliga skolor är genom samtal med de elever som är inblandade. I alla fall ska även vårdnadshavare kontaktas. I Enskede Gårds gymnasium, Stockholms Hotell- och restaurangskola och ESS-gymnasiet sker utredningen skyndsamt. I Bromma gymnasium sker utredningen oftast skyndsamt, men det kan inträffa att utredningen inte sker skyndsamt. Exempelvis om rektorn får anmälan och inte är på skolan den dagen. Samtliga ärenden som rör kränkande behandling dokumenteras i samtliga skolor.

Utbildning till personalen rörande kränkande behandling

Den utbildning som personalen i skolorna tagit del av rörande kränkande behandling varierar. Initiativet vad gäller utbildningar om kränkningar inklusive nätkränkningar har kommit från exempelvis rektorer, lärare eller elevhälsans personal. Flera av de intervjuade uppger att de är i behov av bra utbildningar och metoder vad gäller nätkränkningar.

I Enskede Gårds gymnasium har personalen i likabehandlingsgruppen och elevrepresentanter deltagit i en heldagskonferens om likabehandling. Dessutom arbetar rektor mycket för att personalen ska ta till sig forskning och beprövad erfarenhet i sitt arbete. Tex har man på skolan bestämt att all personal ska läsa två gemensamma böcker och en som ämnesgruppen väljer.

I Bromma gymnasium går 6 anställda en värdegrundskurs om 7,5 högskolepoäng på Stockholms universitet. Kursen inleddes med att en föreläsare från kursen kom och föreläste om värdegrund i skolan. Kuratorn i Stockholms Hotell- och restaurangskola har gått en fördjupningskurs om kränkande behandling. I ESS-gymnasiet har all personal fått tagit del av föreläsningar kring risker på sociala medier, sexuell exponering och näthat.

Gymnasieavdelningen

Gymnasieavdelningen har ett uppföljande och utvecklande ansvar vad gäller stadens gymnasieskolor. Enligt intervjuade har den an-

mälningrutin som gymnasieavdelningen tagit fram vad gäller kränkande behandling inte givit förväntat effekt eftersom få skolor har följt rutinen. Eftersom få skolor tillämpat rutinen och gymnasieavdelningen inte tagit del av ärendena har ingen analys av kränkningar inom gymnasieskolan varit möjlig berättar intervjuade.

Under 2013 inkom 10 anmälningar från gymnasierektorer beträffande kränkande behandling till utbildningsförvaltningens registratur. Under 2014 har det hitintills inkommit 7 anmälningar till registraturen. I samtliga anmälningar finns vidtagna åtgärder och utredningsperiod angiven. Dock saknas närmare beskrivning om den kränkningen som ägt rum. Ärendena anmäls till nämnden vid nästkommande nämndsammanträde.

Brokarenkäten 2013 gällande gymnasiet visade att elevernas nöjdhet över skolans arbete mot mobbning har sjunkit från 72 % till 62 %. Även fristående gymnasieskolor hade samma negativa utveckling. Efter samtal med skolorna fann gymnasieavdelningen att ingen skola med säkerhet vet varför en negativ förändringen skett. Enkäten för 2014 visar att 70 % av eleverna numera känner nöjdhet över skolans arbete mot mobbning, d.v.s. resultatet är nästan tillbaka på samma nivå som 2012.

Av intervjuer med gymnasieavdelningen framkommer att rutiner innehållande arbetsätt som syftar till att upptäcka, åtgärda och förebygga kränkande behandling inte är påbörjad. Det finns ett utvecklingsprojekt som pågår, där tre gymnasieskolor är involverade, med ambitionen att utveckla elevhälsoteamens arbetssätt så att de ska arbeta mer förebyggande i enlighet med skollagens krav. Ett av de två uppdrag som elevhälsoteamen ska vara delaktiga i, genom projektet, är att säkerställa att stadens skolor bedriver ett gediget värdegrundsarbete och har fungerande evidensbaserade rutiner och strategier för att motverka mobbning och kränkande behandling.

Förvaltningen har erbjudit samtliga gymnasieskolor möjligheten att genomgå en utbildning vad gäller nätkränkningar. Utbildningen har presenterats på rektorsmöten, men är inte obligatorisk. Utbildningen arrangeras av JP Skolnet som är en juridisk informationstjänst som arbetar med skolfrågor. Intervjuade inom gymnasieavdelningen känner inte till i hur många skolor som utbildningen ägt rum.

Gymnasieavdelningen för diskussioner i olika forum vad gäller nätmobbing. Någon samlad insats som syftar till att utveckla arbetssätt för att motverka nätmobbing är inte påbörjad.

Förvaltningen har genomfört en ny uppföljande rutin vad gäller gymnasieskolornas plan mot kränkande behandling. Planerna kommer finnas med som bilaga i skolornas kvalitetsredovisning 2013/2014 för att ligga till grund för uppföljning i resultatdialogerna.

Gymnasiechefer

Enligt förvaltningen är det gymnasiecheferna som ska ha insyn i hur rektorerna arbetar mot kränkande behandling i praktiken. Det är gymnasiecheferna som har resultatdialoger med sina rektorer.

Gymnasiechefen är huvudmannens representant och finns som stöd för rektorerna, men har inget verksamhetsansvar. I varje gymnasiechefsområde har gymnasiechefen möjlighet att lyfta fram en särskild skola i samråd med rektorerna. Anledningen till att en viss skola prioriteras har exempelvis varit att utveckla värdegrundsarbetet. En sådan prioritering har skett vad gäller Bromma gymnasium. Skolan erhåller då extraresurser av förvaltningen i form av exempelvis extra utvecklingsstöd till elevhälsoteamet och mentorer. Vidare har en intervjuad gymnasiechef samtalat med samtliga rektorer i sitt område för att försäkra sig om att planen mot kränkande behandling är förankrad i skolorna.

Gymnasiecheferna träffar respektive rektor varannan vecka för en dialog om aktuella frågor inom verksamheten. Gymnasiecheferna kan exempelvis finnas som stöd i valet av vilka verksamhetsområden som ska prioriteras inom skolan. Arbetet med värdegrunden är prioriterat och ges därför de resurser som efterfrågas av rektorerna. Vid resultatdialogen kan en dialog om värdegrundsarbetet vara aktuellt i förekommande fall. I år har planen mot kränkande behandling bifogats i kvalitetsredovisningen och är föremål för uppföljning och analys i resultatdialogerna som gymnasiechef har med rektorn.

Incidentrapporteringssystemet och riktlinjer vid distribution av bärbar dator

Stadens incidentrapporteringssystem

Samtliga gymnasieskolors incidenter vad gäller b.l.a. hot och våld ska kontinuerligt rapporteras i RISK. I år har gymnasieskolorna hitintills rapporterat in 38 incidenter om hot och våld mellan elever. Utifrån underlaget kan förvaltningen redovisa antalet incidenter på gymnasieskolorna, vilka typer av incidenter som förekommit samt

hur skolorna åtgärdat incidenten. Berörd gymnasiechef, rektor och riskansvarig informeras om respektive inrapportering.

På frågan om RISK kan användas som inrapporteringssystem för samtliga typer av kränkningar svarar riskansvarig att det finns en sådan möjlighet.

1:1-satsningen

Under hösten 2013 och våren 2014 fick Stockholms gymnasieelever, i årskurs 1 och 2, datorer genom den så kallade 1:1-satsningen, d.v.s. en bärbar dator till varje elev. Utbildningsförvaltningen tog bl.a. fram riktlinjer och anvisningar som stöd till skolorna.

Av riktlinjerna framgår att skolan har ansvar för att distribuera riktlinjer till elever och vårdnadshavare. Här framgår bl.a. att eleverna inte får sprida bilder, texter eller annan information som är sårande, kränkande eller stötande. I samband med 1:1-projektet formulerades också en rekommendation om att rektor skulle närvara och introducera utlämningen i varje klass, vilket de allra flesta tog till sig och genomförde vid det första införandet våren 2014.

Förvaltningen kan bistå med att ta fram underlag för att identifiera kränkningar som skett med hjälp av stadens IT-system. Misstanke om brott eller missbruk ska föreligga i dessa fall.

Analys, slutsatser och bedömning

Planen mot kränkande behandling

I flera av de granskade gymnasieskolorna är planen mot kränkande behandling ett utvecklingsområde. Exempelvis bör skolorna i planerna utvärdera föregående års plan i större utsträckning och tydligare redovisa hur föregående års aktiviteter genomförts. Vidare bör det finnas en tydligare koppling till verksamheten och att aktiviteter är kopplade till skolornas olika förutsättningar. I utvecklingen av arbetet är det viktigt att hitta en arbetsprocess så läsåret kan påbörjas med en reviderad plan mot kränkande behandling. Ett sådant arbete finns i Enskede Gårds gymnasium.

Det upptäckande, åtgärdande och förebyggande arbetet

Enligt 6 kapitlet 7 § och 10 § framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Dessutom ska kränkningar utredas och följas upp för att se till att de upphör.

Samtliga skolor har inte tillräckligt goda rutiner vad gäller det upptäckande och förebyggande arbetet. Exempelvis kan samsynen, engagemanget och samverkan bland personalen och eleverna utvecklas. Vidare kan det målinriktade arbetet utvecklas. Flera skolor har väl utvecklade rutiner för att åtgärda kränkningar när de uppkommer. Samtliga kränkningar följs upp i den utsträckningen att skolorna försäkras sig om att de upphört enligt uppgift. Dock utreds inte alla kränkningar skyndsamt inom en granskad skola.

Enligt Skollagen är det skolans ansvar att upptäcka, åtgärda och förebygga kränkande behandling som sker i samband med verksamheten. Nätkränkningar är ett exempel på kränkningar som kan ske efter skoltid, men som kan ha ett samband med verksamheten. Granskningen har visat att de granskade skolornas arbete mot kränkande behandling som sker i form av nätkränkningar är eftersatt.

Elevinflytande

Det är elevernas rätt att ha ett inflytande i arbetet mot kränkande behandling. Planen mot kränkande behandling bör i större utsträckning tillvarata elevernas synpunkter och förankras bland elever och personal. Trots att det i planen mot kränkande behandling framgår att eleverna i vissa skolor varit involverade i arbetet mot kränkande

har det vid granskningen framkommit att eleverna inte varit involverade. Enskede Gårds gymnasium har kommit längre än övriga granskade skolor i arbetet med att involvera eleverna.

Personalens utbildning

I nämndens *budget 2014* framgår att lärare ska få fortbildning och handledning i hur mobbning kan upptäckas, förebyggas och åtgärdas. Granskningen har visat att utbildningen som personal på skolorna tar del av varierar vad gäller kränkande behandling. Varje skola har specifika behov och förutsättningar beträffande utbildning. Vad gäller skolpersonalens utbildning har granskningen visat att det i två skolor finns en mer sammanhållen utbildningsinsats för samtlig personal. Ingen skola har dock planerade utbildningar som avser nätkränkningar. Personalen i de flesta skolorna är i behov av utbildning vad gäller att upptäcka, åtgärda och förebygga nätkränkningar.

Anmälnings- och uppföljningsrutiner

I nämndens *budget 2014* framgår att rektorn alltid ska informeras vid förekomsten av kränkande behandling. I de riktlinjer som nämnden antagit, *Trygghet och studiero*, framgår att om en elev känner sig kränkt, diskriminerad eller utsatt för trakasserier ska skolan agera omedelbart och göra en anmälan till huvudmannen.

Nämnden är beroende av att anmälningsrutinen fungerar för att kunna sammanställa, följa upp och analysera resultatet inför nästkommande år. En sammanställning, uppföljning och analys av samtliga kränkningar kan exempelvis leda till att nämnden kan vidta en mer sammanhållen och målinriktad satsning och ge stöd till rektorer vad gäller de kränkningar som för stunden är vanligast. Granskningen har visat att nämnden saknar rutiner för en central uppföljning och analys rörande kränkande behandling. För att säkra rutiner för anmälan och analys av kränkningar bör nämnden överväga om stadens befintliga system RISK kan användas för att lättare kunna sammanställa statistik.

Skolorna kan också i sitt arbete mot kränkande behandling gynnas av underlag som visar på hur många och vilka typer av kränkningar som förekommit på skolan under året. Rektorn inklusive personalen på skolan får då en gemensam bild av omfattningen av kränkningarna vilket gynnar det fortsatta upptäckande, åtgärdande och förebyggande arbetet. Endast en granskad skola har sammanställt sådan

statistik som också använts i arbetet med skolans plan för kränkande behandling.

Enligt Skollagens 6 kapitel 10 § ska en lärare eller annan personal anmäla kränkningar till rektorn som i sin tur ska anmäla kränkningarna till huvudmannen. Granskningen har visat att alla kränkningar kommer till rektorernas kännedom förutom i en skola. I de fall kränkningar äger rum och kommer till rektorernas kännedom anmäls endast ett fåtal vidare till nämnden. En förutsättning för uppföljning och analys är att nämnden försäkras sig om att samtliga kränkningar, i alla skolor, anmäls till rektorerna och vidare till nämnden.

År 2013 inkom det 10 anmälningar till nämnden. Hitintills i år har 7 anmälningar inkommit till nämnden. I RISK finns hitintills 38 gymnasieärenden som rör hot och våld mellan elever. Både hot och våld är former av kränkningar. Ovanstående indikerar att antalet anmälningar som borde kommit in till nämnden genom den rutin med vilken rektorerna anmäler kränkande behandling borde vara betydligt fler.

Sammanfattande bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen är att bedöma om utbildningsnämnden har ändamålsenliga rutiner för att upptäcka, åtgärda och förebygga kränkningar. Den sammanfattande bedömningen är att samtliga granskade skolor inte har tillräckliga rutiner för det upptäckande och förebyggande arbetet. I detta arbete behöver också eleverna involveras. Samtliga skolorna har dock rutiner för att åtgärda kränkningar. Vidare bedöms att nämndens anmälnings- och uppföljningsrutin vad gäller kränkande behandling behöver utvecklas.

Utifrån redovisade bedömningar och iakttagelser lämnar vi följande rekommendationer till utbildningsnämnden:

- Vad gäller skolornas planer mot kränkande behandling bör nämnden se till att samtliga planer uppfyller författningens krav och att planerna är förankrade bland personal och elever i skolorna.

- Nämnden bör säkerställa att samtliga skolor arbetar mer målinriktat och att det finns rutiner vad gäller det upptäckande och förebyggande arbetet, inklusive nätkränkningar.
- Vidare bör nämnden se till att samtliga skolor har rutiner som innebär att kränkningar alltid utreds skyndsamt.
- Nämnden bör försäkra sig om att det i samtliga skolor finns rutiner för att elever får större inflytande i arbetet mot kränkande behandling.
- Nämnden bör se till att det i större utsträckning finns förutsättningar att erhålla den utbildning som personalen i skolorna är i behov av för att kunna upptäcka, åtgärda och förhindra alla former av kränkande behandling.
- Nämnden bör försäkra sig om att anmälningsrutinen vad gäller kränkande behandling efterlevs.
- Vidare bör nämnden försäkra sig om att det finns rutiner för central uppföljning och analys.

Bilaga

Definitioner – diskriminering, trakasserier och kränkande behandling

I granskningen förekommer begrepp som exempelvis kränkande behandling, trakasserier och diskriminering vilka är begrepp som också tillämpas i Skollagen och i Skolverkets allmänna råd. Enligt de allmänna råden gällande diskriminering och kränkande behandling definieras begreppen enligt följande.

Diskriminering innebär att ett barn eller elev missgynnas, av huvudman eller personal, direkt eller indirekt, av skäl som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Trakasserier är ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Kränkande behandling är ett uppträdande som, utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen, kränker barns eller elevers värdighet.

Trakasserier och kränkande behandling kan utföras av en eller flera personer och riktas mot en eller flera. De kan vara synliga och handfasta likaväl som dolda och subtila. De kan utföras inte bara direkt i verksamheten utan även via exempelvis telefon och internet. Trakasserier och kränkande behandling kan t.ex. uttryckas genom nedsättande tilltal, ryktesspridning, förlöjliganden eller fysisk våld. Kränkningarna kan även handla om att frysa ut eller hota någon. Kränkande behandling kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande.

Mobbning är en form av kränkande behandling eller trakasserier som innebär en upprepad negativ handling när någon eller några medvetet och med avsikt tillfogar eller försöker tillfoga en annan skada eller obehag.